

94

פרוטוקול מס' 4/א

מישיבת הועדה לחינוך ותרבות מיום ג',
ל' בחשוון תשט"ז - 15.11.55, בשעה 11.00.

=====

- נוכחתי:** חברי הועדה:
- ש. פרסיץ - היו"ר
  - י. רפאל
  - מ. ארם
  - פ. זואריץ
  - ד. נצר
  - ר. צברי
  - א. רזיאל-נאור
  - ח. מגורי-כהן
  - מ. סנה
  - א. אבריאלי
  - א. תלמי

טוזמנים:

מר אבידור - המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות
 מר שריד - סגן מנהל משרד החינוך והתרבות
 גב' סטנר - היועצת הטשפטית של משרד החינוך

- סדר-היום:**
1. סיום הדיון בשאלת יבוא ספרים לוועזיים
  2. שאלות ודיון בעקבות סקירת מר אבידור על מערכת החינוך בשנת הלימודים החדשה
  3. שונות

היו"ר ש. פרסיץ: אני פותחת את הישיבה.

הרשו לי ראשית כל לקדם בברכה את חברי-הכנסת סנה אשר משתתף בפעם הראשונה בישיבת הועדה, וכן את חברת-הכנסת צברי אשר לצערנו לא היתה אתנו בישיבות הקודמות של הועדה.

עלינו לסכם את הדיון בקשר להעלאת השער ליבוא ספרים לוועזיים. אגב, ועדת הכספים טרם בחרה את נציגיה לוועדת המשנה. ביקשתי את מר גורי להודיע מתי סוף סוף ייבחרו, זה עתה קיבלתי פתק בו מודיע לי שה"כ גורי שזה ייעשה היום. אולי נצטרך עוד היום לקיים ישיבה של ועדת המשנה המשותפת. בקשר לכך קיבלתי כמה מכתבים: אחד מיבואן ספרים לוועזיים ואחד מהתאחדות מוכרי ספרים המוכאים מחוץ לארץ. אקרא בפניכם את המכתב השני:

מאחר שהכנסתה עבירה את הטיפול נבעיה הנ"ל לוועדת החינוך והתרבות, הננו מבקשים לתת לבנו הזדמנות להרצות את השקפתנו לפני הועדה. נראה לנו שפתרון מניח את הדעת של הבעיה הזו אפשר למצוא רק על פי שיתוף פעולה של נציגי מסחר הספרים שעל פי נסיונם בענף יבוא הספרים מסוגלים ומוכנים ליעץ לוועדה לפי מיטב יכולתם.

המכתב השני הוא פרוטוקול די ארוך מאוד
מטימצי, אשר מטמור אותו ברצון לכל אחד מחברי הועדה לקריאה אחד
שוועדת המסנה תעבור עליו.

אבקש את מר אבידור לסיים את דבריו.

מר אבידור:

בראשית דברי בישיבה האחרונה הדגשתי
שספרות הילדים הטובות אינה מביאה נזק חינוכי
רב; לא נומר שהיא מביאה תועלת, אבל אין ענין להילחם בנזק חינוכי.
מחוגי המסחר והתעשייה מציינים אפילו תועלת ידועה. לפי המחקר שהם
עשו; בגלל ההתחרות ביבוא ספרי ילדים מחוץ לארץ, בפעם הראשונה הופיעו
בשנתיים האחרונות ספרי ילדים בעברית במחירים שונים יותר לכל נפש
וטובים יותר.

לגבי הספרות הקלוקלת שדיברו עליה, אינני
יודע לאיזה ספרות הכוונה, אבל אני רוצה לומר שלגבי הספרות הטובות
בגבולות א.י. א.ס. ג'י. ישנם סייגים טעם מטמלת ארצות הברית, לפיהם
אוסרים על יצואנים לכלול בין הספרים ספרים זולים, סנסציוניים
ופורנוגרפיים, ואם בכל זאת ישם ספרים כאלה בסוק הישראלי, רחשית -
ישנם יותר מדי בלשון העברית; אבל מה טובא משוב זה, זה לא בתחומי
הא.י. א.ס. ג'י. ידוע לנו לפחות מקרה אחד של חברה גדולה שניסתה לכלול
בין הספרים ששלחה לארץ ספרות זולה וביטלו את הרשיון שלה.

פניתי אל משרד החוץ, המחלקה הכלכלית שלו
אשר היא מטונה על בדיקת כל הרשיונות בתחומי א.י. א.ס. ג'י. ולפי המספרים
סקיבלתי הרי כל מה שהובא 88% הם ספרי טדע, ספרי עזר וספרי אמנות,
וגם בטקסט ציוד טדעי-ליטודי לבתי-הספר; ספות, גלובוסים וכיוצא באלה.
ואילו כל הספרות האחרת, כולל ספרי ילדים וספרות יפה, טודרנית או
קלאסית, תופפת רק 12%.

טובן טעל הטעם האטריקני לא בתוכה. גם
ספרים אלה שהזכירו חברי הועדה אבריאלי, אדם ותלמי, נניח ספרי טולסטוי,
על המעטפה שלהם תמיד טופיעה טטונה של "טקס אפיל", אבל התוכן, כטובן,
אינו כזה.

טכאן אני רוצה לעבור לבחינה הכלכלית.
ראשית כל, מה זה א.י. א.ס. ג'י? - זו אינה תוכנית של יבוא ספרים
אטריקנים לארצות נחשלות, אף ארץ נחשלת אינה טקבלת בתחומי ההסכם הזה.
לפני 3.5 שנים הקונגרס האטריקני הקציב טכום כסף כדי להקל על הכנסת
ספרות אטריקנית לארצות שאין בהן טטבע קשה. בתוך מסגרת זו נכללות:
יוגוסלאביה; הולנד, 4-5 ארצות באטריקה הלאטינית וישראל. בהתאם להסכם
עם א.י. א.ס. ג'י. מטמלת ארצות הברית מטמלת ליצואנים האטריקנים את
טחיר הספרים בדולרים, ואילו היבואנים בישראל, או בכל ארץ אחרת,
טטלמית את התטורה בטטבע מקומי. התטלום בלירות ישראליות נכנס לחשבון
טיוחד בבנק על טם מטמלת ארצות הברית. בהתאם להסכם בין מטמלת ישראל
ומטמלת ארצות הברית הכספיים האלה טותר להוציא במדינת ישראל למטרות
חינוך, תרבות וטדע, הכסף הוא של מטמלת ארצות הברית, היא טוציאה את
הכסף, אבל היא צריכה לקבל את הטכפת מטמלת ישראל למטרת ההוצאה. הכסף
טנמצא בחשבון בבנק טגיע לסכום של למעלה מ-4 טיליון לירות ואין לדעת
לגטרי טתי יוצא בישראל, כי הקונגרס האטריקני, ועדה טיוחדת שלו
צריכה להציע ולהחליט על הוצאת הכסף. לכטיחליטו באופן עקרוני טטפטר
להוציא את הכסף, אז יהיה הדיון על מה להוציא. ישנן כל טיבל תוכניות,
אבל אין כל יטוד לדון בהן טרם יחליט בית המחקקים האטריקני.

ההסכם הזה בתחומי הא.י. א.ס. ג'י., הכולל
2 טיליון לירות או דולר לשנה, אין לזה כל קשר עם הטובסידיה של מטמלת
ישראל, כי בתקציב טטבע חוץ רטום 2.5 טיליון טלוס ו-2.5 טיליון טינוס,
זוהי הכנסה והוצאה שאינה טעלה ואינה טורידה. אם יש טכאן טובסידיה זו
טובסידיה של מטמלת ארצות הברית. אם כן, לא האוצר יבוא ויקבע טער זה

או אחר, אין לו יכולת. אין אנו יכולים לוותר לסטלה האמריקנית: תקבעו שער זה לגבי סוג ספרים זה ושער זה לגבי סוג אחר. אנו יכולים להטיל סיים, אבל איננו יכולים לדרוש מטאלת ארצות הברית הטלת שער זה או אחר.

נוסף לסכום הזה של 2.5 מיליון דולר - לירות, יש עוד חצי מיליון ל"א. בתקציב ליבוא ספרים, מתוך סכום זה 100 אלף דולר בועדו ליבוא ספרים ועתונות טרוסיה הטובליטית; סין העממית וכל ארצות מזרח אירופה. גם כאן אין ענין של מטבע חוץ ושערי, הכסף בלירות ישראליות מטולם על ידי יבואנים ובכנס בחשבון מיוחד שעומד לרשות הסגירות הרוסית ויתר הסגירות הנוגעות בדבר. ההבדל הוא רק בזה, שהכסף האמריקני מוגבל להוצאה לטרות חינוך, תרבות וטלע, ואילו 100 אלף דולר הם לרשות הסגירות הרוסית, ויתר הסגירות, ומטור להוציא אותם. סגירות אלה ביקשו 100 אלף דולר, לא ביקשו יותר, טכום זה לא נקבע על ידי האוצר ואילו ביקשו יותר אנו טביח טאיו טקבלות טכום גדול יותר. אין כאן ענין של שער קבוע, טפני טאספרים טבטיח טמזרח אירופה אינם טובטיח לפי שער מיוחד וקבוע.

בטאריח עוד 400 אלף דולר לכל יתר התרבות: אנגליה, צרפת, סווייץ, הולנד וגם יבוא מוגבל טגדטניה. כי טגדטניה טותר להביא ספרים לא לינוק בחנויות כי אם רק לטוטרות או בוודים, רק טפרים טכטיח וטדעיח טאי-טפטר להטיגם בארצות אחרות.

האם יודעים בדיוק מה באץ א. רוניאל-טאור:

כן, זה על פי רשיונות. טר אבינור:

הטיפול בגעיה טבחינה הינוכית, איננו חוטב טבטאט בתחום הועדה הטוטפת אלא בתחום ועדת החינוך והתרבות בלבד. טאלה זו הועברה לטיפול בועדה בגלל העלאת השער, ואנו טגינן שזה ענין לעתיד, כי כל עוד מטאלת ארצות הברית אינה דורשת לטבות את השער - והיא יכולה לדרוש זאת, כי מטאלת ישראל הודיעה רטפילת על העלאת השער טלירה ל-1180 ל"א - מטאלת ישראל בוואי לא תדרוש זאת. לא בי ארצות אחרות, להפלות אותן לרעה, איננו רואה מה הטעם בזה.

אם כן מה הענין? - כיום רק דנים בענין זה ואם יקרה, וזה יכול להיות אחר, בעוד חודש או בעוד חצי טנה, טבנוא דריטה לגיטימית טצד הטטלה האטריקנית להטוות את השער, אז טטילא נצטרך לקבוע שער אחד לגבי כל הסכום. בטקרה כזה הייתי טציע לפנות לאוצר ולוטר: טרט טהאוצר יוציא צו כזה - כי הלא זה לא טפעט הרטטונה, היה שער של 360 פרוטה ואחר-כך 720 פרוטה ולא היו טטום דיונים - יוטיל בו להוועץ בוועדת החינוך והתרבות או בטטרד החינוך, ואז יהיה אולי טקום לטייג: טפרות ילדים, טדות יפה, טפרי אטנות - לפי השער הרגיל; טפרות טדעית, טפרי-עזר - כאן אפטר לתת הקלה. יכולה להיות דעה טתאטר: הקונה הכללי, טטהנדט לטיל, אין כל טעם לתת לו טובטידיה, אבל הטדונט והטוטר לליטוד גבוה, לאלה צריך לתת שער בטוך יותר, כלומר זו תהיה טובטידיה של מטאלת ישראל, והיא תצטרך להקציב טכום מיוחד לטטרה זו.

היו ר"ט. פרטיץ: טנין באים בכל זאת כל הספרים הזולים הטטלאים את הקיוסקים?

טר אבינור: עד כמה שידוע לי אין טטטר הספרים הטלה גדול ואין קופצים רבים עליהם. בטדינה אין חוק של צנזורה האוטר הבאתם של ספרים טכוג זה. כפי טאטרת רשיונות ליבוא טפרות כזאת לא ניתנים. ספרים אלה טובטיח בכל טיני דרכים אחרות. כל עולה יכול לבוא ולהביא ספרים כאלה. אין איטור על הבאתם.

זאת אוטרת בדרכים בלתי-טטרות? י. רפאל:

לאו דווקא. טר אבינור:

היו"ר ש. פריימן:

בני סודה לד"ר אבידור על הספרים שלו, אבל בכל זאת, כאשר שר החינוך עבד לטובתו של יום טוב, הוא לא חסר יום כחילו ענין אבא לוקרית חרפה למכה, הוא ניסן את דבריו באורה חרות לגברי: מה עוד נוכל לקבל מהנות? אנו צריכים לשלם את השער המלא - היתה חרפה על שר החינוך.

שר החינוך:

זה בקיר עם 400 מלף הדולר.

היו"ר ש. פריימן:

הילד הדבר הזה לא היה ברוב הספרים אלא שהם הורו החלק הגרי על יום הספרים הלוועזיים, היה פסי ייב ומוסר - הוא לכל הפחות - שמינו המוסר לטוריה המוצאים ממצאות הגרית ופרוטיה, אבל מה שספר שר החינוך היו דברים חורים לגברי. יסנה כאן אינו אי-הבנה; יתכן ששר החינוך לא היה כל-כך עדיני, אם כי קשה לתאר זאת, כי בדרך כלל יודע שר החינוך את אשר הוא מוסר. אם הדבר באמת כך, אנו מצווים לתת לגבי העמיד אציה סודיית. נדמה לי, מדבריו של ד"ר אבידור, שאנו צריכים לדון על 400 מלף הדולר, על ספרים המוצאים ממצאות חרות ימינו כלולות ברות הספיקה כיוודים. אבל לבני הילה במללותה - דיה לצרה בשעתה: כהיום תעמוד לפנינו דרון בה.

על ספרי עזר וספרות מדעית לא היה כלל סערערים. היו שתי גינות לגבי ספרות יפה וספרות ילדים. לגבי ספרות יפה היתה תביעה לתת ספרות להגים אותה והיתה תביעה חרות להחסיק רק בספרות הקלאסית. אשר לספרי ילדים היתה תביעה להתיר את יבנות והיתה תביעה להורר אותה. חבר הכנסת אבידור אשר שדותם, גולדן בוקס" וכו' הסמינו אותם; עד כמה שזכור לי רק בני דיברתי עליהם אבל לא הספיקו אותם, הלא בני חושבת שספרים אלה מינם מבינים תועלת אינדיבידואלית, כי עלינו להפוך את ילדינו גם על ידי תמונות ברוך של ארצנו, תמונות של חיות וכל אותם דברים הנושאים בסביבתם הקרובה, והילד הצריך מספרות הלוועזית הוא זר. פירוש ההצעה להתיר יבנות של ספרים כאלה הוא - להשיג את החורים כמות שהם לעולם ועד. והילד לא צפוי את היבנות הזה פירושו - לתת דחיפה להוציא ספרים חורים במדק, להוציא ספרים יפים. ויש להוסיף כי בניגוד סדרד המפורד והתעשייה, יתכן שיושבים עם מושל חרות, אבל לא יושבים עם בני אינדי, והם הם יכולים לדבר על אותם ספרים שיצאו בזמן המדון והם יכולים יותר, אבל גם כן ראינו וראי-מפטר לחירות אותם עם הספרים המפריקציות, אי-מפטר מבינה אינדיבידואלית גם לתת אותם לילדים. הלא משרד המסחר והתעשייה צריך היה לאפוס את משרד החינוך, ולי ברהא שישע הזמן שמינו החינוך יתעורר ויעשה מהו בענין זה. חינוך ילדים אינו הפקר ולא צריך להיות הפקר במדינה. בני בגד אבזורה, אבל יש דברים יחסי פוגעים בשער הטוב. מדוע נזיק לילדים שלנו, שהם בנין כך עסקים מוסר כל מיני דברים חורים הנוצרים להם? בני בהחלט בדעה שהיבנות של ספרים אלה צריך להאסר.

ד"ר אבידור אשר בדבריו שספרי הילדים

המוצאים במדק יקרים. בני חפצה להזכיר לכם כי היתה ועדה שסיפלה בדבריה אלה, ובני סוכרות לומר שכאשר בני צריכה לקבוע סודי לספר לבי בשבר פסטי ימני יודעת שמינוי פסטה את הוצאות אלה במסדרות החינוכיות ובני יודעת שהסודי מינוי סודה לכל נפש. יש הרבה סיבות לכך, אבל לאערי גם הרעיה לא סיפלה בענין זה סכל הבחינות והדמי שיעלו בעיה זו: אין להוציא את הספר. הילד היו סוליסים, למשל, לא להשתמש באייר הגרוע של בית החינוך במדרה, שעולה פי 56 מחוץ יותר והיו מבינים בנין ספיקבלנד היו יכולים להוציא את הספרים בהרבה. מולי בעקבות זמן זה יתעוררו הנושאים בדבר ויקבעו דין בשפלה זמן חרובה חוד.

אשר לוועדת המינה הייתי סביעה שמו

ביתן לא חרפות מלהלן: לבקש את הממשלה לספור על השער הזול עד כמה שאפשר לגבי היבנות שספריקה ורוטיה, כל עוד מצאות אלו לא דויה מעלמה; לגבי המגליה, הולנד, ארפת והמצאות החרות להשתדל להכניס לחינוך הספרים הנוצרים שספיקים. יתכן שמשנה ניסוקים חורים לגברי יסכימו

להוציא את הספרים הנלה במביל יצאם למרצות הלה כדי להתחרות בספרים
המבצעים מרצות מורות. ידוע למילי ההספרים המבצעים זוליה ידוע ספר
הספרים המבצעים, כידוע המסו"לים המבצעים מעובדיהם להתחרות המסו"לים
המבצעים. מסר ליגור ספרי ילדים הילתי סאיס לאמאם מורו, והם יש
חלוקי זעות על כך - נצביע.

ד. נצביע:

מני סאיס המו בסופס בסקירה המסעור
ונשגר את חברינו לועדת המינה המסופס
כלי לקבוע הוראות ברורות. הם יסעור וידונו ככל הענינים, והם ידו
צורך להוציא, ועדת החינוך עומדת לרשותם.

י. רפאל:

מינבי מר ג שבאיגי הועדה בוועדת המינה
אריכים לבוג ליס עם הוראות המינה.
המלה המו יבניה בטלוקת ויש גישות יונות, ויכול להיות שבאמצע
מינבורמניה בוטפת מן המד השני. מני סאיס שונתה כמו ספרובל בוועדת
מחרות, המבצעים הולכים לוועדות המינה עם דעותיהם הם ולא על דעת הועדה.

היו"ר. פרייז:

מילו המרי הועדה היו סובריה כמו המרי-
הכנסת רפאל, לא היו מבצעים את העיון הזה,
כי בעמם היתה הצעה שלא לדון, אבל הועדה החליטה לדון ולתת הוראות.

מכל מקום מני מקבלת את הצעתה של הברת-

הכנסת בצר המוסרת: יפסס הויכוח הזה הוראה לחברינו בוועדת המינה.
ומם יהיו חלוקי זעות, יובא הענין להחלטת המליטה. אם לא בותביה הוראות
ברורות לכל חבר וחבר, פירוש הדבר שאותם 5 חבריהם שיעברו בוועדת המינה יביעו
את דעותיהם הם כפי שהובעו כאן.

מנו עובריה לסעיף 2 בסדר-היום.

2. שאלות וזייון המינה סמינת ד"ר המינה על מערכת החינוך ג. ה. ה. ה. ה.

ג. צברי:

(א) מדוע מסורת זו שפוריה מקבלים
מפרעות עוייין קיימת? 20% של המוריה
מקבלים מפרעות.

(ב) מסעור שגם השנה ישנה מספרות מינה
ולמסע המור ביותר ברמת-גן ובתל-אביב; המסע שגם המוריה לברמת-
גן ובתל-אביב לקרבת פתיחת שנת-הלימודים החודשה?

(ג) מדוע מדר צריך לעלות 10 מלפים ל"י?
המם זה כולל ויהוס וציווד?

(ד) בקטר עם המינה של המוריה
הערביים. מינורו 120, קיכלו מחזרה 80. מני רוצה לדעת מה הותק של המוריה
המפורים ומתי קיבלו אותה מחזרה.

(ה) המם יש מספרים כמה מן המבצעות
והמורות שבמבצעים לצבט לא מזרו להוראה לאחד מום תקופת המינה?

(ו) המם יש מינו מוכנית לפתרון
אותה בעיה המינה, שהמבצעות הוטרות הולכות לגביה פריטיים? המם מינור
מסינר 400 מבצעות וקיבלו לרשת המבצעות 62 בלבד.

(ז) כמה פורות דמיות בספרו המינה
מסינרים? מסעור ש-11 הולכו לישובי עוליה.

(ח) האם עורבים נחר ביצוע תוכנית

הלימודים בישובי עולים?

(ט) בקשר עם הניסויים הפדגוגיים; היכן הם נעשים? האם אפשר לקבל את התוכנית של בית-ספר טקצווי טרות הקלמי (לקבל יותר פרטים על ההרכב של בית-הספר) ובאיזה סקטורים בתי-ספר כאלה?

(י) בקשר עם ההזרחה בבתי-הספר; אלה שעוסקים בהזרחה, באיזה סוג הזרחה עוסקים? בקשר לכך אני מבקש לדעת האם התחילו לבצע את ההסלעות של ועדת ההסדרות. אני יודעת שביטלו את ההסדרות, אך האם מבצעים את יתר ההסלעות?

(יא) בקשר עם בית-הספר התיכון למעתי שיש מטרות חדשות; מה האמת בדבר?

(יב) ענין חלוקת באיכות הבגרות לחיצוניים לאורד ולתלמידים רגילים לאורד; האם בנו תלונות או הערות מצד הנהגנים החיצוניים? כי הרי חלק מהנהגנים החיצוניים מתכוונים להיכנס לאוניברסיטה או לטכניון ואינני יודעת אם הסווד החדש יאפשר להם לעשות זאת מבלי לאבד את שנת הלימודים בה בערכות הבחינות.

מ. ארם:

(א) מה יהיה גורל ספרי הלימוד וספרי-העזר לבית-הספר הערבי בשתי החילות: מבחינת התוכנית ומבחינת הכסות? עד כמה שידוע לי עד עכשיו מוכרחים לשבת 3 - 4 ילדים על ספר אחד והדבר הזה שמתקף בהסדרות הכנות הלימודיים ואין פלא שיש נשירה הרבה יותר גדולה מאשר צריכה להיות. גם יתר הנהגים אינם כל כך בחדרים. אני יודע ששאלה זו התעוררה ויושבים על הסווד הזה, אבל עד כמה שידוע לי עד עתה לא נמצא פתרון גם מבחינת הכסות - אין מספיק ספרי לימוד. הייתי מבקש לקבל סקירה יותר סקירה ומפורטת מה הם הספרים שעומדים להוציא וסתי יהיו סוכנים ספרי היסטוריה, מתמטיקה, פיזיקה ועוד? בסידה שביקרתי בבתי-ספר ערביים הפוריים מתאוננים על כך.

(ב) האם ידוע כמה תלמידים, מתוך ספריי בית-הספר התיכון שנכנסו לאוניברסיטה ולטכניון סיימו למעשה? כן אני מבקש לדעת פרטים על גורל בוגרי בית-הספר התיכון שאינם נכנסים לטכניון ולא לאוניברסיטה.

א. רוזנבל-נמור:

(א) כיצד תפתר לפעולה שאלת גן הילדים לאחר שגיל חמש הוא עכשיו בחופשה בין סדר החינוך ובין העיריות? האם התקציב עבור גילאי חמש נכנס בחיובן של סדר החינוך והאם העיריות קיבלו איזה רטז כיצד עליהן לנהוג? יש הורים שפונים יום יום בשאלה: נתנו שטרות, כסף, עכשיו אבננו דורית זאת בחזרה. האם יש דיון בשאלת הגן לא רק מבחינת התקציב אלא גם מבחינת מהותית?

(ב) בקשר לתוכנית בית-הספר לבערים עובדים; בזמנו, לפני שנפרסמה תוכנית בית-הספר היסודי קיבלנו אותה כוללת בסבסיל והיה דיון בוועדת החינוך. האם תהיה גם הפעם טיוטה של תוכנית בית-הספר לבערים עובדים וסתי אפשר לצפות לראות את התוכנית הזאת?

(ג) בנוגע לחינוך תיכון ושאלת התלבושת האחדיה. בסקירת ד"ר אבידור נאמר כי סדר החינוך לא דרש את התלבושת אבל הוא מבוסס על הנהגתה בעין יפה. הייתי רוצה לקבל פרטים כיצד הרכבה התלבושת, כיצד הגיעו להרכב זה, לדוגמאות אלה, ליצרנים אלה? ולמה בוחרת מסוכת זו לפני תלמידי השמיניות הטוענים שהם גופרים בעוד מספר חודשים, ולא לכולם יש אחים או אחיות שימשיכו להשתמש בתלבושת ולא כולם יכולים להוציא כעת 30 ל"י?

ד) בתל-אביב יש 7 בתי-ספר תיכוניים עירוניים. לעומת זאת ישנה טענה מצד בתי-ספר תיכוניים שאינם עירוניים כי הם אינם יכולים לסגור את הכתות. האם היה איזה דיון עם משרד החינוך על חלוקת המלמדים או הכוונת תלמידים למוסדות כאלה במקום לפתוח מוסדות נוספים? האם התוכניות של בתי-הספר התיכוניים העירוניים הובטחו לפני משרד החינוך ומה דעתו עליהם? אבי מתכוונת לסיב הלימודים, מספר השעות, המחירים וכו'.

ה) בקשר להשתלמות מורים; בדעה לי שד"ר אבידור אשר עישה רשות להשתלמות מורים. הייתי רוצה לדעת ממי היא מורכבת ומה דעתם של גופים שאינם כלולים במשרד החינוך?

המנהלים

ו) בנוגע לפיקוח; ישנה טענה שבין הזמן מספיק לפיקוח פדגוגי, מפני שהעבודה האדמיניסטרטיבית גוזלת את סובבת זמנה של המנהלים. האם מתוך הדינים והחשבוניות שמשרד החינוך מקבל יש לו האפשרות לגדוק את בעיית עבודת הדרכה פדגוגית על ידי המנהלים וביזה שיעור מזמנם ואוקדס להדרכה מוצא במסת לפיקוח פדגוגי?

א. תלמי: א) בקשר לחינוך הגבוה; מי יקבע מוקדם ומאוחר במתן סיוע - סטיפנדיות עזרה ועידוד - לטוונטיים? לפי איזה קו הדבר הזה ייקבע? האם לפי הקו של כשרון באשר הוא כשרון או במינוח של תכלית המעורר, כלומר המקצוע שהתלמיד מתכוון ללמוד? מה עושים כנגד העובדה, ובדעה לי שזו היא עובדה, שמספר הלומדים בטדעי הרות ובמקולטה למשפטים הוא באופן יחסי גדול בהשווא למקצועות הרבה יותר חיוניים. לפיתוח המדינה? מי עושה את הרגולציה הזאת? אבי רוצה להביע טענה: האם יכולים ליהנות מעידוד כזה באי-כוח ישובי הנגב אשר נשלח למוסדות השכלה גבוהה?

ח. טבורי-כהן: א) מהו אחוז המורים הבלתי מוסמכים בתיכוני העולים וביושבי הספר, בעיקר של עולים שלא היו דוברי עברית? והאם משרד החינוך דואג לכך שבכל מקום יהיה לפחות מספר סטנייט של מורים מוסמכים למען לא יתנהל בית-הספר על ידי מורים בלתי-מוסמכים?

ב) מהו אחוז הנוער העובד שלומד מארי העבודה?

פתיחת

ג) האם משרד החינוך מעודד/בתי-ספר כדי שבתי-הספר האלה יקלטו יותר נוער לנוער עובד ומהו העידוד הניתן? או כדי שתנוער יזרום אליהם?

פ. זוארץ: אבי זוכר שלפני שנתיים שלש, כאשר עבדתי בתור מורה, הוצגו מטעם משרד החינוך 3 - 4 טרטים חינוכיים בפני הילדים. האם דבר זה ישגו פחות? אבי גר במעברה בה יש 1500 תלמידים - 80% מהם טרם ראו טרט ומיליון הגדולים יותר הולטים לראות טרטים שאינם מוסיפים ולא כלום לחינוכם.

ס. סנה: כידוע הממשלה החליטה לצמצם את המניה הציבורית; האם החלטה זו חלה גם על בנין בתי-ספר?

סר אבידור: הודיעו בפירוש שזה לא חל.

הי"ר ש. מרטיץ: א) מה משרד החינוך עושה לקדם את הבנות, על כל צרה שלא תבוא? אין בו אחריות למורים שיצד עליהם לנהוג במקרים כאלה. על סקלטים כבר אינני מדברת, אבל בכלל לא מרגישים שום דבר בענין זה.

(ב) אנו עוד עלירים מאותה ירושה שקיבלנו מספר הזרמים ויש עוד כאלפיים כתות קטנות אשר אנו צריכים להחזיר מהן זה מהוה חוץ מעמסה פדגוגית גם מעמסה כספית-אדמיניסטרטיבית. לכן שטחתי כל-כך כאשר שטענו בשלהי הכנסת הצנייה על ההצעה לסגור הלורמה בסך 7.5 מיליון ל"י למשרד החינוך מטעם המוצר על מנת לחלקה בין הטוענות המקומיות לשם חיטול הכתות הגלה. אטנם נאמר שההלורמה לא נתקבלה, אבל היא היתה כאילו "מונחת בקופסה". אני חפצה לשטול: יש יותר מ-4 מיליון ל"י הטונחים בבנק על חשבון המשלה האטריקבית עד שהיא תחליט מה לעשות בכסף זה; האם אי-אפשר לבקש את המשלה האטריקבית שתיתן הלורמה למשלה ישראל עד שהיא תחליט על הוצאת הכסף? יתכן שהמשרד זקוק להלורמה רק למשך שנה. כי סוף כל סוף יתחילו לתת לבניה הציבורית. בתקציב זה בלי שום טעם יהיו סכומים מסויימים.

ד. נצר:

האם יש איזה הצעות, או במיונות, ביהם להתאמת פתיחת בתי-הספר, או תוכנית הלימודים, לעובות העבודה בחקלאות? אנו כבר דיברנו על בעיה זו וביצוע בנות מסויימות יוצאים הילדים לעזור להוריהם בעבודת המטק. מה אם המושבות קטנו זה?

ה. צברי:

האם המצב בשטח ההוראה הערבית הוא כל-כך קשה עד כי צריך לקחת סורים יהודיים להוראת זית (קוראן) בבתי-ספר ערביים? באכו-אש, למשל, יש מצב כזה.

היו"ר ש. פרטיץ:

תמו השאלות ואנו עוברים לויכוח.

י. רפאל:

אני חייב לציין שהסקירה של ד"ר פלידור היתה טאלפת מאד. רציתי רק לשטול את התקנה שלם להוציא אותה מכאן חלה גם על פרוטוקול זה.

היו"ר ש. פרטיץ:

אני חפצה להעיר שאין זו תקנה שלנו, זוהי תקנה של ועדת הכנסת והיא חלה על כל הועדות.

י. רפאל:

סתוך הסקירה אנו שומעים על התקדמות ניכרת בכמה וכמה שטחים בשנה האחרונה, אבל יחד עם זאת סתלורה מעין הרגשה של שביעות-רצון, ואני רוצה להזהיר בפני הרגשה זו, ביחוד בפני הפרזה בהרגשה זו, כי על אף ההתקדמות יש עוד הרבה דברים יסודיים הטעונים תיקון.

אני רוצה להתעכב בדברי על דבר אחד שלמדתי אותו בשמועיים האחרונים: מצב הסבנים והציוד בבתי-הספר בירושלים. ביקרתי בהרבה בתי-ספר וראיתי במו עיני: המצב בירושלים הוא ללא משום יש, לדעתי, בתי-ספר שהם פטולים בהחלט לשמש בתי-ספר. מבחינת המספרות, הסחב, החושך, התנאים הטביטריים, חוסר סגרים - אסור להחזיק ילדים בטוסדות כלה. ראיתי בתי-ספר שהם בהחלט פטולים, ואני תטה בין משרד הבריאות מרשה לקייםם.

נוסף על כך יש בתי-ספר שהם ספוזרית, כתות מודדות בשטח נרחב ומטילא: אין הרגשה של בית-ספר; הסוריה מברוצים, הילדים מבודדים והצרות צרורות.

גם מצב הציוד רע: אין ספסלים, אין שולחנות, אין לוח, אין שולחן בשביל הסורה, אלה ממש דברים איומים. אני חרפה שעמדה תקיפה מצד משרד החינוך כלפי העיריות היתה עוזרת לתיקון המצב. פתרון בעיות האלה נראה לי דחוף יותר מאשר פתרון בעיות המשמרת השניה. אני יודע שמשרד החינוך משקיע מאמצים וגם מצליח להתקדם בשטח זה, אבל לו צריך הייתי להחליט אם לחסל את המשמרת השניה, עם כל הגי-בונאיות הכרוכה גם להורים וגם לתלמידים, או להחזיק ילדים במצב הקיים, לא הייתי מהסס לומר שפתרון בעיה זו הוא יותר דחוף מאיטול המשמרת השניה.

נדמה לי שקל להתבונן שהשנה חנו בעוד שבני קשיים גדולים בתקציב הפיתוח להרכיב מלה. יש לנויה שלם יוצאת לו ותנו סכומים גדולים. אני סבור שיש צורך הטעם שיושב לא להוציא להוצאה מלא ללקדיון לתיקון המצב הקיים בבתי-ספר מלה, שהייתי סבור שגורם מיום.

משרד החינוך השקיע מאמצים בשטח השכלות טורים וע התקדמות שיש בשטח זה נדמה לי שמשרד החינוך אינו מקפיד מספיק המורים בהשכלות מנהלים. מעבר מדבר דווקא על השכלות מדעיות, מלא השכלות מנהלים-מדעיניסטריבית. יש לי רושם שאנו מפגרים מדי בשטח זה. אני חושב שלמנהל יש מספיק תפקידים, אבל בכל מופן לעתים מנהלים אינם מודעים על הרמה הדרושה מכל הגבוינות.

הייתי מבקש שנקדיש מעט דיון לענין ספרי הלימוד. מכונס סר מכידור הזכיר שאלה זו בדבריו, אבל נדמה לי שזוהי בעיה כל-כך חשובה שיש צורך לשמוע סקירה מפורטת וגם לקיים דיון מפורד בענין זה.

ר. צברי: נאמר שיש מסורת זה 30 שנה שהמורים מקבלים ספרות והמסורת נמשכת עד היום הזה. נאמר אחד אנו מונים למורים בכל מיני בקשות ודרישות להתנדבות, לעבודה נוספת וכו', אבל הם נאמר שני אין מלמדים לסורה את המסורת בזמן, מלה דברים שפוררים להפוך את המורים לעם קשה-עורף, סמינו כוכן - לשום ויתורים.

מר שריד: המורים מקבלים את מסורתם לפני כל עובדי הפדינה.

ר. צברי: בקשר למורים הערביים. פיטרו 120 מורים וקיבלו חזרה 80; עד כמה שאני יודעת קיבלו אותם בזמן האחרון. אני יודעת שביום פתיחת בתי-הספר לא מולם נפתחו, מפני שהמורים טרם טונו. אני רוצה לעמוד על סכנה זו, לא רק לגבי החינוך הערבי מלא שבכלל קיימים דברים מלה. אין זה בסדר ש-80 מורה מן חודשיים של חופש אינם יודעים שיוורו שוב בשנה הבאה, הם תלויים על בליטה וזה גורם ראשית כל התנגדות לכל המורה שגורם לפעם זה, ושנית: כיצד מורים מלה יוכל להתכוון הם אינם יודעים שיקראו אותם שוב לעבודה? בעיה זו של מורים בלתי-מוסמכים אריכה למצב מעט את פתרונה; או שממטרים אותם והפירוין הם סופיים, או שבודקים לפני כן אם אפשר לפתטרם ואם לאו. למה לבו לעורר התנגדות וכעס בשעה שאין זרין לזה?

מספר התלמידות בבתי-הספר המוסלמיים הולך ופוחת מפני שאין מורות מוסלמיות ואין המורים מוכנים למסור את הילדות שלהם לידינו של מורה. זוהי בעיה קשה שעלולה להרוס את כל המדר הגדול הזה שנעשה בהדינתנו בשטח החינוך הערבי. עורך לפני שנה קיבלנו דו"ח על המצב הקשה; מדוע לא הוחשה פתיחת הסמינר למורות מוסלמיות? אני חושבת שיש לעשות משהו בגידון זה, וללא דיחוי, כדי להגשים את תוכנית הסמינרים הסגורים למורות ערביות. ביקרתי במספר בתי-ספם ערביים וזוכהתי לדעת כי במספר הילדים בכמה מקומות פחת, וזה אבל נאמר.

בקשר למורות וגבנות. עד כמה שידוע לי רבות מן המורות והגבנות אינן חוזרות להוראה אחר-לכך תקופת השירות בצבא. שנתיים של שירות קורעות אותן מכל נסיון חינכי. אני חושבת שמשרד החינוך צריך לפעול בשטח זה ולבוא בדברים עם משרד הבטחון למען אפשר למורות וגבנות לעבוד שתי שנים בהוראה לפני התגייסותן לצבא. שנתיים מלה יתנו להן מניחה בהוראה ויצרו את היחס הדרוש כלפי המקצוע, דבר שיצודדן לחזור לשדה החינוך אחרי תקופת השירות.

בני מברכה על תופעה זו ש-11 סדרות
 דתיות הלכו לישובי עולים, מפני שעד היום הכתות הנספחות בהרבה
 ישובי עולים היו בידי גברים ולא קיבלו את האכסרה הדרושה, עדינה
 יודעים יורה, שמינה סוכנים ומסוגלים לחנך ילדים קטנים. בני מברכה
 שאלו העוסקים בחינוך דתי צריכים לאודד תופעה זו כדי שאלכונה יותר
 סדרות דתיות מסוינות לישובי עולים ותשונה את הנוף בספרות שלה.

בקרר להדרכה כבר בשאלה השאלה הזאת
 המבטאים עוסקים בהדרכה. לי יש נסיון בשטח זה והטח שרמיטי לירושלים
 מינובי יודעת את הסוקיה קיבלו הדרכה בצורה הנכונה. מינובי מרובת
 שפורה שליטה בכתה ו' או ז' ואחר-כך סאיצים לה להיות מדיכחלכחה
 בצורה תכליתית בתפקידה. דעת יולחיה אותה להתיעצות עם סורה מר' מרין,
 אין זה רמיטי.

בני מברכה שפארד המינוח צריין לצורה
 קודם כל אל הסדרות עצמן בקרר להדרכה. ישנן סדרות המלכות החדות
 הנוספות, מדוע לסדרות אלה מי-מפטר לתת שעות מיוחדות להדרכה?
 מדוע צריין להביא סורה אחר בסיווד, או המנהל שמינובי יודע מה זה כחה
 נמוכה? בני מברכה את הדבר הזה שמינובי יכול להיות מרין. שפארד
 שפארד יאריה הסורה בכתה מ' היא המנהלת של בית-הספר מפני שהיא קיבלה
 את המלכרה הבנויה ביותר. זה מוכן; אבל מצלנו על פי רוב אלה את
 סוריה, מטעם במל מי-הספר, שעברו בכתות גבוהות דווקא, והם מרלכים
 להדריין כחה מ'. דובר על המלכות, על כך שייעשו נסויים שכתה מ' רב'
 תהיה סורה אחר; והם בעשה דבר כזה לירושלים למשל?

בה בצרוע לכתות המסוינות; הילן הן?
 היודעים מי הם התלמידים המספריים, כמינה תנאים הם חיים, מינה יש
 בכלל סורה-עזר? מדוע אין מתכננים את הדבר הזה המלה? כדי שפארד 10
 שניה יתיה לבן קדר של סדריכים עכשו צריין לדנוג. מדוע אין המספרים
 במים והמספרים: סוריה אלה סאויינים, בני מפיע שהם יקבלו המלכות
 ואחר-כך ילכו וידריכו, ויקבלו הכשרה מדוגית-פסיכולוגית? והם
 מינה מרגון מדוע לארץ נותן מסוינות להשתלמות, גוסע המספר מר
 מנהל בית-הספר, אבל אין נוסעים הסורים הטובים.

בה מינובי מושבת לצודק ובכוון שפארד
 סורה בבית-הספר יסודי שיש לה השכלה גבוהה לא צריכה לקבל מספרות
 בהתאם להשכלתה. מדוע היא תשתדל לרכוש לה השכלה גבוהה אם לא לקבל
 מינה גבול המגיע לה ולא במסד? שפארד המינוח צריין להרוש ספרות
 הסורים שאסורים המקדמאים בבית-הספר היסודי יקבלו בהתאם להשכלתם.
 עלינו לאודד את הסורים הצעירים במינוח זה.

בקרר עם התלבשות. בני קצת המסקנה
 בצורך התלבשות אחידה לתלמידי בית-הספר התיכון. זה מנוב כמה, אבל
 יש לראות כיצד זה ישפיע על הילדים המאריה שמינוב תלמידיה בגילנסיה.
 לאערצו הרב מספר התלמידים הלומדים בבית-ספר תיכונייה הוא מעט
 לעומת אלה שמינוב לוסריים. בני מושבת מפני יצירת כת במחריים והתלבשות
 רק תרגיש זאת. מדוע צריין להבליט את המבול הזה? בני מבינה שיכול
 להיות גיטוק מסוכנע לבני בית-הספר היסודי, אבל לא בבית-הספר התיכון.
 כל זמן שאין נותנים את השנסה לכולם ללמוד בבית-ספר תיכון, זה עלול
 ליאור רגט בחימות אבל הבעיה שמינוב לוסריים.

מינובי מושבת שפארד זה שוקבע לצבהנים
 מינוביים הרוצים לקבל תעודת בגרות מתאים, שפארד שבגלל זה שייכחצו
 באודד למספר לא יתקבלו באוניברסיטה ומסכנין כתלמידיה מן
 המנין, וזה מכביד עליהם בהרבה. מרלי כדאי להקדיה את הסודע אבל לא
 לדחוקו.

א. דיוני החינוך:

בדיוני החינוך ראשית כל על בעיית המסוימות
 כוונתו. בכל שנה אנו חוזרים לערוך משימה,
 מסתמך על מוריה, ולא האלחנו - זאת כי ישנו איש
 התקדמות - להתגבר על צרה זו. הזמנו היו המה דיונים הרעיונות החינוך,
 בכנסת הרעיונות והמנייה והוצטו המשימות שבנות למשימות תלמידים לחינוך
 אני הושב שאחת מהן היא האפשרות להפנות חינוך שיקבל תלמידים ישר מביניהם
 הסדר החינוכי. בעוד לה שני צורות חינוך, או מכינות, גם כן צביון
 ציין שאין לזון שום סמכות. אני ארצה שהן מוכרחות להיות חלק בדיוני
 של החינוך וזה לא רק בכדי להקל על בעיית שכר הלימוד אלא משום שאין
 האווירה המוטב היא צמרת לגמרי. כאשר מבליט נוסף בגיל 14 - 15 ויש
 לו חובות לימודים של 5 שנים ראשונות, ישנה אפשרות לתכנן חובות שונות,
 הכוללות בכוחות בתי-החבר, על מנת והאפשרות שונות. התלמידות והתלמידים
 יודעים שיש איזה יסוד לקראתו מכינות את נפשם. הייתי רוצה לשמוע מה
 נציגי משרד החינוך שהחנות הללו מכללות את הסותו הישירה ויחיו חלק בדיוני
 של החינוך. כמוכן שאין זה מונע ליל גם תלמידים שגמרו בית-הספר תיכון
 לכתות עליונות יותר, לפי החוקמה, כפי שאין זה מונע שיחקלו מעירים
 שגמרו את שירותם בצבא. אני הושבתי שישו אחד הדברים החשובים שיש לדון
 בו בפרט ראש.

בדיוני החינוך ראשית כל על בעיית המסוימות
 בתלמידינו בשמח החינוך החינוך. הענייה מוציאה סכומי כסף ניכרים לחזקת
 בתי-הספר החינוכיים, ואם השמח החינוכי ירחב ומספר הכוללותיה יגדל,
 יעמדו לפני הצורך לכתות מוסדות חינוך. מדוע לא להגדיל את המינה
 לבינתיים, או חסידים, אחרים, מדוע לא לתת את האפשרות לתלמידים
 שצוקיהם לחינוך תיכונן לשלבו יחד עם החוראה?

אני חוברת לבעיית המורים. חושבתני שאחד
 הדברים למחנך בעיית המורים הוא המסדות של המורים על דרגה נכונה -
 גם מבחינת השכר, גם מבחינת החינוך החינוך. כיום מדובר על סדר
 בשכר לכל דבר מובן וקבוע; מוסל מקצועי ראשי לקבל יותר ממוסל שאינו
 מומחה. מדוע אין הדבר כך גם לגבי החוראה? ההמשך במשכורת של המורה
 המוממן והמורה הבלתי-מוממן הוא קטן ואין בו כדי להעמיד את המורים המוממנים
 על הדרגה החולמת אותם. אינני רוצה להיכנס בפרטים, האם מורה צריך
 לקבל כפי שהמנהלים מקבל, אך יש לתת את הדעת לבעיה זו ולהעמיד את המורים
 על מקומם הנאות.

כמו כן יש לפתור את בעיית המורים
 המוממנים והבלתי מוממנים הנמצאים במסדות מרוחקים. בעיה זו אפשר
 לפתור בדרך פרואיית למדי אך גם חכמית - שירות במקום מרוחק מוכח
 את המורה באופן מרטי גלי. ניסיוני לומר זאת גם בכנסת הראשונה, אז נאמר
 לי שאי-אפשר להעמיד את המשכורת במורה החינוך. אינני חושבת
 לעשות כל החלפה, אבל זה מבטי שיש צורך הולך למנוס מרוחק הוא צריך לקבל
 המורה. מדוע מוסל החינוך בתרופסטים זכאי לקבל יותר והילו מורה שמלמד
 את ילדי המוסל הזה איננו זכאי?

בעיית החינוך החינוך והחוכניות שלו.
 באחת החוראות על דיר אבידור שמענו על חוכניה של שלש מגמות: לימודים
 חינוכיים, חילנות ובית-מסר מקצועי; האם משרד החינוך הביא את חרשיונות
 הצלה לשלב משי או שזון בגדר על מתיכות גלבדף מצד אחד אי-אפשר לומר
 שהגענו לכוחות ררויה ואין לנו יסוד צורך בתלמידים בתי-הספר
 החינוכיים, גם אם ישנה דעה כזאת היא מוגזמת ומוטעית; אבל את בית-
 הספר החינוכי ישאר כמו שהוא עכשיו, וימשיך לדרוש שכר כל-כך גבוה,
 במורה נגיע לצימצום גדול וזה יביא לדלדול מוחלט בכל מערכת החינוך.
 יחד עם זאת אי-אפשר להשאיר את המצב כמות שהוא, להגימנות הן הדרך
 מאותו סיפור מוכר, שהן אינן חושבות בחינוך על יסודן והעקידן.
 הגימנות ילנו דאגות בסיקר להכין את התלמידים להחיות החירות
 ולהשיק את רצונם ודרישותיהם של החינוכיים והמכניזן, מבלי לתת
 בסיס ללימוד החינוך של התלמיד והחירות להקנות לו השכלה כללית
 ולכונן אותו לקראת התפתחותו העיסית הנכונה.

מגילתה עליו ייעוריה לזין קץ, גם תוכנית הלימודים בנויה על מספר גדול של שעות. נדמה לי שהגיע הזמן לעיות שינוי ערכים בזה. היה זמן ולא היו מורים מוטטמים, לא היו מספיק ספרים-לימוד ולא היה מספיק נסיון, אז צריך היה לתת הרבה יותר שעות כדי ללמוד כל דבר ודבר. אני זוכרת איך הסורה שלנו היה כותב את כל השיעור בפנימית על הלוח שעה שלא היה ספר-לימוד בפנימית. אבל כיום הגישה היא שורת; ישנם יסודיים וצריך להדריך את התלמיד לפנא את הדרך בתוך הספר. עכשיו ישנם ספרים בכל ענפי הפדע ובכל התקצועות ויתכן שהגיע הזמן לזה גם ברצינות וביסודיות, לקבוע סודש את מספר השעות שצריכה לקבל כל כיתה בבית-ספר ויכון וספר השעות שצריך להיות סיועד לכל תקצוע ותקצוע. את התלמידים לומדים 7 שעות ליום או יותר כזה, אחר-כך אין להם אפשרות לקרוא או להתעסק יש רק אפשרות לעטול קשה לקראת הבחינות או להתמקד בעד ציון. איבני נגד שיטת הציונים, אבל גם כאן צריך לשנות את הגישה. יש מורים וחושבים שטוב סוד אי-אפשר לתת ובעד כל שגישה קטנה, בעד כל אי-דיוק כבר התלמיד צולע ותלמידים שהצטיינו בבית-הספר היסודי נאבקים קשות בכיתה החסימת ואחר-כך הם שובאים את הסורים, את בית-הספר, את הלימודים והמוריה אינה מחירה.

אני רואה תופעה מענינת ונדירה: ילד קשר בפני, שלפעמים מגיע לגילויים בעליהם, בין התלמידים והמורים בבית-הספר העממי, קשר שנמשך שנים, לאחר התבגרותו של התלמיד. לא רשמית ישנה יחס כזה בין תלמיד וסורה בבית-הספר התיכון. תמיד לתלמיד ישנה התרגשות שגזלו סטנו את מיטב שנותיו, העסיסו עליו יותר מדי.

ד. נצרה:
לדעתי אנו חייבים לציין במפורק את העובדה שבתי-הספר נפתחו בזמן. יש דברים שחוליי מתקבלים כסובבים טמליהם, אבל אנו רגילים שבתבואי ברצונו עינינו אלה איבנה עינינו שבאגרה. עובדה זו מסכחת ואני רוצה לציין אותה במפורק.

אותי כדאיגה ומעסיקה שאלת הגן, לא שאלת הסעבר לגן חינוכ, כי אני פנימה ששטרד החינוך עוסק בזה ובזמן הנוראות אין לנהוג להבט. אבל נראה לי שהשנה הזו צריך לתת לנו תוכנית ברורה, כדי לפתור את שאלת הגן לגילאי חמש. האם כחה זו צריכה להיות כמורפת לבית-הספר, כדי שלא להשאיר שום יחידת-לימוד שלא נה מתת? לי נראה שהשנה עלינו לפנא את הפתרון לשאלה זו וגם לבני גילאי 4.

עובדה כדאיגה אחרת היא העובדה שמתלמידות שסייסו סטינרים כהחלכות בבית ומציעות את עצמן לעבודה, אף כהפשות מסרות בתקידות ולא בהוראה.

בקשר לחינוך היסודי: טעננו בכב ים כך וכך ותלמידים לבית-הספר היסודי כל שנה ושנה, אבל הנה מסויימים כל אלה שטובה הכנות של בית-הספר? האם חוק חינוך חונה מתגשם הלכה למעשה? כיצד שטרד החינוך חושב לחסל את הפער הזה בין המתחילים ובין המסיימים?

אני עוברת לבעיית בית-הספר לבוער עובד. שטענו שאלה שלא גפרו בית-ספר יסודי חייגיה ללמוד בבית-ספר של ערב. יש בתי-ספר שנפתחו לפני 5 שנים, עם תחילת תקפו של החוק, ובתי-ספר אלה היו צריכים כבר להתחסל, כי העליה לא נקלסת עכשיו בעינים הגדולות. סנין מספר הילדים וספר הכמות בבתי-ספר אלה? סנין כמים ילדיה אלה בשנה הששית לקיום חוק חינוך חובה? זה נראה על כך שילדיה לא סיימו את בית-הספר, עזבו אותו בכחה ה' או ו'. בעיה זו מורדת דרעני ויש לנות עליה את הדעת. יתכן שצריך ליצור כמות סיועדות לילדים מסגרים, או שמינה מתקדמים, כי יש תופעה כזו ותיך להתעלם ממנה.

אנו מבקשת פרטים על רשת התיכונן המשלים
 השנה. אנו רוצה זאת מאוד כמאד מסתעף העזר להגשמת אוק התיכונן הרוח.
 כל עוד לא יהיו לנו פועדונים וכלי עזר אחרים, יהיו תלמידים שיפלו.
 אנו יודעתשזה דבר יקר, אבל צריך לחפש הפעה שותפות עם תלמידי תרגומים
 ולחברות את הרשת המשלימה, כך גם נחנע אגית-הספר התיכונן יהיה סבת
 חלקה של שכבה מרזיטת בישוב. כל עוד לא ניתן עזרה לילדים הבאים
 סדלות העם, מספחות של פועלים בדרגה בינונית, כל זמן שלא ניתן רשת
 משלימה לילדים אלה הם לא יגיעו לגמר בית-הספר.

לכל אחד יש מה להעיד על התיכונן

התיכונן אבל כל אחד בזהר בדיבורו ונולד יש לי הרושם שפועד התיכונן
 רוצה לתור בגת אחת את כל הגעיות. לי בדה שמוסב ללכת שלבית-סלבים.
 אנו מסכימה לדעתה של חברת הכנסת אברי בענין התלבושת. תלמדו יש
 כיום מסיכומה של פער; אבל יש מי שמוסר: פער, ויש מי שמוסר: תורה.
 מינוי יודעת מהו המצב בארצות אחרות, אבל אצל עם ישראל זה
 לא יהיה כל-כך פשוט, לא זו הדרך שגבר צריכים לחפש. היתה תקופה
 של רדיפה אחרי הסדירה של הגלמנוזיטט, זו היתה מינו שכבה, מינו מעמד.
 אבל את היום מדברים על תלבושת אחידה, יש לתת ראשית כל לבית-הספר
 היסודי, את כל גם כגון צריך לחשוב. לגבי בית-הספר היסודי יבולא
 להיות אצדקה, במשך לפחות כל הילדים יהיו סלובשים, וכמוגן צריכה
 להיות דוכה לרל ילד וילד תהיה תלבושת. אבל מה שנוגע לבית-הספר
 התיכונן, אנו סבורה שיש לדון תחילה על טיב בית-הספר, על צוהים
 יותר הילוניים שצריך לספק לו, כמעבדות לטפל, ולאו דווקא להתחיל
 בתלבושת. אנו מוותרת שצריך ללכת למס למס.

היציבה בנעלה בועה 13.00.